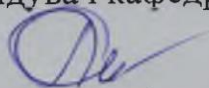

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Наталія СИЗОНЕНКО

01 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

освітньо-професійна програма Біотехнології та біоінженерія
спеціальність 162 Біотехнології та біоінженерія
галузь знань 16 Хімічна інженерія та біоінженерія
освітній ступінь бакалавр
Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

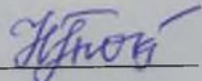
Полтава
2023 – 2024 н. р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Біотехнології та біоінженерія спеціальності 162 Біотехнології та біоінженерія

Мова викладання державна.

Розробник: Токуєва Наталія, к. пед. н., доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету

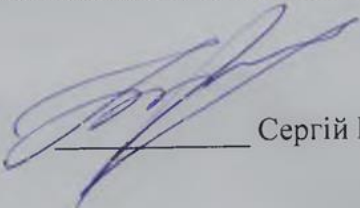
« 1 » вересня 2023 р.

Розробник Наталія ТОКУЄВА

Схвалено на засіданні кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін протокол від 01 вересня 2023 р. № 2

Погоджено гарантом освітньо-професійної програми Біотехнології та біоінженерія

« 01 » вересня 2023 р.

 Сергій КОРИННИЙ

Схвалено головою ради з якості вищої освіти спеціальності Біотехнології та біоінженерія протокол від « 4 » вересня 2023 р. № 1.

 Ірина КОРОТКОВА

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання ОП <i>Біотехнології та біоінженерія</i>
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів	3
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	162БТБ бд 2023
Семестр	1-й
Лекції (годин)	16
Практичні (годин)	14
Самостійна робота (годин)	60
Форма семестрового контролю	залік

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік навчальних дисциплін, які передують їй вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: історія та культура України.

3. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: вивчення історії виникнення, становлення та розвитку філософських систем, надання можливостей ознайомитися з класичними та посткласичними проблемами філософського осягнення дійсності й основним категоріальним апаратом сучасної філософської парадигми, формування світогляду, вироблення світоглядної орієнтації, усвідомлення свого місця та ролі в суспільстві, сенсу соціальної та особистої активності.

Компетентності:

Інтегральна: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю у біотехнології та біоінженерії, або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів біотехнології та біоінженерії.

загальні:

K01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

K05. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

K09. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Програмні результати навчання:

ПР23. Вміти використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань з урахуванням процесів соціально-політичної історії України, правових засад та етичних норм.

Методи навчання: словесні (лекція, розповідь-пояснення, бесіда проблемно-пошукового характеру, діалог); наочні (пояснювально-ілюстративний), практичні (робота з навчально-методичною літературою); інтерактивні (мозковий штурм, робота в групах), методи стимулювання, мотивації й обов'язку (роз'яснення мети навчального предмета, висування вимог до вивчення предмета, оперативний контроль); комп'ютерні й мультимедійні методи

(використання мультимедійних презентацій, дистанційне навчання).

4. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Філософія як специфічний тип знання. Походження слова «філософія». Філософія і життя. Соціальні умови формування філософії. Духовні джерела філософії. Співвідношення «людина - світ» як визначальний предмет філософського осмислення. Філософські проблеми і дисципліни. Специфічні особливості філософських знань: загальність (універсальність), сутнісність, світоглядність, універсальна теоретична рефлексія. Основні функції філософії: світоглядна, загальнометодологічна, прогностична (евристична), критична, аксіологічна, гуманістична. Світогляд як духовно-практичний феномен. Поняття світогляду. Основні світоглядні проблеми. Структура світогляду (світовідчуття, світосприймання, світорозуміння, світоусвідомлення). Функціональні складові світогляду (віра, надія, любов). Принципи формування світобачення (монізм, плюралізм, скептицизм, догматизм, раціоналізм, сенсуалізм). Буденний і теоретичний світогляди та їх характерні особливості. Типи світогляду залежно від носіїв, ставлення до історичного прогресу, ознак світовідчуття. Історичність світогляду (міфологія, релігія, філософія). Сучасна світоглядна парадигма. Філософія як теоретична основа світогляду.

Тема 2. Стародавня філософія. Давньоіндійська філософія. Веди, Брахмани, Упанішади. Ортодоксальні школи (санкх'я, йога). Неортодоксальні школи (буддизм, джайнізм). Стародавня китайська філософія. Етична філософсько-релігійна доктрина Конфуція. Даосизм. Антична філософія. Основні етапи розвитку. Натурфілософія (мілетська школа). Атомістичне вчення Демокріта. Класичний період старогрецької філософії (софісти, Сократ, Платон, Аристотель). Філософія Епікура та Лукреція Кара. Неоплатонізм.

Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження. Особливості формування християнської філософії. Патристика (Тертуліан, Августин). Схоластика (Т. Аквінський). Філософський сенс заповідей Христа. Проблема загальних понять у філософії номіналізму та реалізму. Науково-природничі погляди Р. Бекона. У. Оккам про універсали, субстанцію. Поняття «Відродження». Головні риси філософії Відродження. Гуманізм. Від геоцентризму до егоцентризму. Філософія раннього (італійського) Відродження. Філософія пізнього (північного) Відродження (М. Кузанський, Леонардо да Вінчі, Джордано Бруно, Н. Коперник, Ю. Дрогобич).

Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва. Епоха наукових революцій та її вплив на розвиток філософії. Емпіризм і раціоналізм – основні тенденції у філософії XVII-XVIII ст. Ф. Бекон – засновник емпіричного природознавства. Індуктивний метод Бекона. Раціоналізм Р. Декарта. Основні правила його наукового методу. Раціоналістична філософія Б. Спінози. Філософія французького Просвітництва. Вольтер і Руссо.

Тема 5. Німецька класична філософія. Визначальні особливості німецької класичної філософії. Філософська система І. Канта. Сутність його коперніканського перевороту у філософії. Особливості «Науковчення» Фіхте та «Натурфілософії» Шеллінга. Система філософії Гегеля. Гегелівська діалектика. Гегелівське розуміння історії. Антропологічний матеріалізм Фейербаха. Філософія Маркса й Енгельса. Марксистська концепція практики. Неомарксизм (Д. Лукач, А. Грамші, Г. Маркузе).

Тема 6. Сучасна світова філософія Позитивізм: умови виникнення, предмет дослідження та вихідні ідеї. Неопозитивізм (М. Шлік, Р. Карнап). «Філософія життя» (Ф. Ніцше, З. Фрейд, Л. Бергсон). Екзистенційна філософія (М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю). Прагматизм як філософська течія (Ч. Пірс, У. Джемс, Дж. Дьюї). Філософія глобальних проблем (А. Печчеї, А. Браун). Філософія техніки (Ф. Раппе,

Ж. Елюль, Л. Мамфорд).

Тема 7. Українська філософія. Дохристиянські витоки української філософії. «Велесова книга». Філософія Києворуської доби. Філософія українського відродження та Барокко (К. Сакович, І. Пзель, Ф. Прокопович, Г. Щербацький). Філософія Г. Сковороди. Філософія Просвітництва й Романтизму в Україні (О. Новицький, Т. Шевченко, П. Юркевич). Соціальна філософія М. Драгоманова, І. Франка. Націософія Д. Донцова. Історіософська концепція В. Липинського. Філософія української діаспори (І. Лисяк-Рудницький, Д. Чижевський).

Тема 8. Онтологія: проблема буття. Поняття «світ». Світ як єдність об'єктивної дійсності і дійсності людських сутнісних сил. Світ як множинна і немножинна цілісність. Основні ознаки світу (буттєвість, всеосяжність, цілісність). Історичний розвиток уявлень про світ. Дофілософське розуміння світу. Знання праукраїнців про сили I стадії світобудови. Розвиток наукових уявлень про світ та його будову. Світ як Всесвіт. Світ Землі. Матеріальний і духовний світ. Сучасні наукові уявлення про принципи організації світу.

Рух як загальний спосіб існування світу. Універсальність руху та його інтерпретації у філософській традиції. Класифікація форм руху. Просторово-часова структура світу. Проблеми першоначал світу (монізм, дуалізм, плюралізм). Суттєві ознаки субстанції (вічність, абсолютність, першопричинність). Матеріальна і духовна субстанції. Матеріалізм та ідеалізм як два домінуючі теоретичні напрями філософії щодо інтерпретації світу. Відносність протиставлення матеріального та ідеального.

Онтологія – метафізика буття. Поняття «буття». Специфічна особливість змісту категорії буття. Концепція буття в історії філософії. Буття як незмінне, нерухоме (Парменід) і буття як мінливе (Геракліт). Аристотель про різні форми буття. Світ буття Плотіна. Декарт і Лейбніц, Кант і Гегель про буття. Проблема в сучасних концепціях. Багаторівневий характер буття. Основні форми буття (буття тіл, процесів, буття людини, буття духовного, буття соціального). Людина і буття як «мікро» і «макросвіт». Суперечливість буття людини (тілесне -духовне). Буття і небуття. Проблема сенсу людського буття. Буття людини як буття можливості.

Тема 9. Свідомість. Поняття свідомості як особливої здатності людини. Виникнення і природа свідомості. Наука та релігія про основні підгрунтя свідомості. Проблема «чистої свідомості» (Е. Гуссерль, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер). Генезис свідомості. Свідомість і мова. Свідомість і праця.

Структура свідомості. Сфери свідомості: пізнавальна, емоційна, мотиваційно-вольова. Рівні психічного життя людини: несвідоме, підсвідоме, надсвідоме. Визначальні ознаки свідомості. Свідомість, практика, досвід. Свідомість і самосвідомість. Функції самосвідомості (самопізнання, самооцінка, саморегуляція). Суспільна свідомість та її форми, функції, взаємозв'язок.

Тема 10. Філософія пізнання. Теорія пізнання (гносеологія) як сфера філософського знання, її предмет та основні категорії. Проблема співвідношення об'єкта і суб'єкта пізнання (Декарт, Спіноза, Берклі). Гносеологія у філософії Гегеля і філософії марксизму. Основні принципи сучасної наукової гносеології (об'єктивність, пізнаванність, активне творче відображення, єдність теорії і практики, історизм тощо).

Творчість як конструктивний принцип пізнання. Платон, Аристотель про феномен творчості. Проблеми творчості у працях Абеяра, Р. Бекона, Гегеля. Синтезуюча природа творчості. Основні форми творчості. Свобода творчості – основа формування демократичних відносин у суспільстві. Історична і соціокультурна детермінація пізнання. Чуттєвий рівень пізнання, його форми та особливості. Раціональний рівень дізнання та його форми. Єдність чуттєвого і раціонального рівнів пізнання. Сенсуалізм, раціоналізм.

Опосередковане (раціональне) та безпосереднє (іраціональне) пізнання. Інтуїція. Творча уява. Розуміння. Пояснення. Проблема істини (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна). Істина – процес. Істина – хибність (помилковість). Істина і вірогідність, імовірність. Істина монологічна (наукова) і поліфонічна (філософська). Істина, оцінка, цінність. Знання і мудрість. Рівні знання: віра, гадка, дискурсивне знання, «софійне» знання (мудрість). Критерії істини. Пізнання і практика. Поняття «практика». Форми і рівні практичної діяльності. Гуманістичний зміст практики та її функції.

Тема 11. Логіка та методологія наукового пізнання. Характерні риси наукового пізнання. Поняття наукового методу. Природничо-наукова, гуманітарно-наукова методологія. Діалектика (антична, містико-екзистенційна, гегелівсько-марксистська). Основні принципи, закони та категорії діалектики. Діалектика і метафізика та їх інтерпретація розвитку. Нелінійне розуміння розвитку. Типи екзистенційної методології (феноменологія, герменевтика).

Методологія пізнання як форма організації оптимально-ефективної діяльності людини. Методологія прийняття рішень. Рівні наукового пізнання. Аналіз і синтез. Аналогія й абстрагування. Індукція і дедукція. Моделювання: сутність та класифікація. Аксиоматичний метод та вимоги до нього. Спостереження й експеримент, їх сутність та види. Особливості технічного експерименту. Форми наукового пізнання. Комп'ютерне моделювання мислення.

Тема 12. Філософська антропологія. Людина – універсальний і найвищий предмет філософії. Проблема людського начала. Релігійна модель появи людини. Еволюційна (наукова) концепція походження людини. Роль праці та мови у становленні людини. Основні атрибутивні ознаки людини. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Феномени тілесності і духовності. Співвідношення біологічного, соціального і духовного в людині. Людина як «діяльна цілісність». Специфіка людської діяльної. Потреби. Інтереси. Людина, індивід, особистість. Сенс життя людини і людства. Людиномірна сутність філософії.

Тема 13. Соціальна філософія. Філософія суспільства. Поняття «суспільство» у філософській традиції. Основні підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні, соціопсихологічні концепції суспільства. Теорії соціальної (М. Вебер, Т. Парсонс) та предметної дії (К. Маркс). Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система. Природні умови суспільного буття. Географічне середовище і його роль у житті суспільства. Історичні типи природокористування. Географічний детермінізм та сучасна геополітика. Аграрне виробництво – провідний чинник природокористування.

Демографічні чинники суспільного розвитку. Якісний стан населення. Історичні типи відтворення населення. Закон Мальтуса. Неомальтузіанство і соціальна екологія. Етноекологічне становище України.

Сутність і структура суспільних відносин. Сфери життєдіяльності суспільства. Діяльність як спосіб існування соціального. Розмаїтість поглядів на основи суспільного розвитку. Поняття та структура суспільного виробництва. Фактори суспільного виробництва. Спосіб виробництва матеріальних благ та його структура. Власність: об'єкт і суб'єкт власності та її історичні типи.

Економічні процеси та проблеми відчуження людини. Сучасний економічний стан України та його проблеми. Суб'єкт суспільної дії. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група та її типи. Історичні форми спільності людей: рід, плем'я, народність. Сім'я, її функції та історичні типи. Нація, її походження та сутність. Духовна природа нації. Нація, етнос. Національний характер, національний дух, національна ідея. Національний менталітет. Проблема національного і загальнолюдського (націоналізм, інтернаціоналізм,

космополітизм). Нація і національна мова. Особливості становлення та розвитку української нації. Українська ментальність. Українські типи людей: гоголівська людина, сквородинська людина, шевченківська людина (М. Шлемкевич). Українська вдача. Соціальна структура традиційного, індустріального та інформаційного суспільства. Соціальна мобільність і соціальна стратифікація. Теорії соціального конфлікту (К. Маркс, Р. Дарендорф). Суспільство як система соціальних відносин та їх типологія. Система регуляції соціальних відносин. Типи соціальних інститутів. Політика як регулятивний механізм функціонування та розвитку соціуму. Політичні відносини. Поняття «політична система суспільства». Структура політичної системи суспільства. Держава: сутність, походження та історичні типи. Функції держави. Інститут влади. Форми правління та форми державного устрою. Політичний режим. Правова держава: ознаки та шляхи її формування в Україні. Парадокси посттоталітарної свідомості. Права людини як філософська проблема. Національна держава. Ідея національної держави у політико-філософських теоріях. Особливості становлення української державності. Якісна характеристика сучасної Української суверенної національної держави. Громадянське суспільство: його поява та основи. Сутність громадських організацій, рухів та їх різновиди на прикладі України. Політичні партії, їх функції та типи. Найвпливовіші політичні партії України. Політична еліта і народ.

Тема 14. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього. Сутність та структура духовного життя суспільства. Поняття культури та її сутнісні начала. Історичність культури. Основні ознаки й властивості культури. Символічна природа культури. Культура і цивілізація. Колоподібні та лінійні концепції розвитку цивілізацій. Плюралізм сучасних культур і цивілізацій. Людиномірна сутність культури. Внутрішня культура і культура спілкування. Діалоговий характер культури. Загальна значущість і елітарність культури. Субкультура. Культура як ціннісне ставлення людини до світу. Естетичні цінності людини. Краса як універсальна цінність. Праця як цінність. Етичне начало в людині. Етика добра як універсальної цінності. Проблема ідеалу, ідеал і утопія. Свобода і відповідальність як цінності сучасної епохи. Гармонія вищих цінностей – добра, істини і краси – як ідеал людського буття.

Діалектика національного і загальнолюдського в культурі. Історія української культури та її особливості. Проблеми сучасного національного відродження і культура сучасної України. Головні тенденції культури ХХ століття. Проблема кризи сучасної культури. Специфіка науки. Генезис науки. Динаміка наукового знання: класична наука – некласична – постнекласична наука. Закономірність розвитку науки. Зміна наукових парадигм. Революції в науці. Нові типи раціональності: взаємовідношення науки – філософії – релігії. Структура науки. Ідеали науки. Етика вченого. Наука як влада і наука як комунікація. Типологія філософських і методологічних проблем сучасної науки. Проблеми типів реальності і детермінізму в сучасній науці. Евристична цінність концепції доповнюваності. Наука як феномен культури.

Сучасний стан української науки: досягнення та проблеми. Походження і природа техніки. Історія розвитку інженерної діяльності. Техніка як чинник розвитку сучасної цивілізації. Еволюція взаємовідносин між наукою і технікою. Основні проблеми філософії техніки. Концепції технологічного детермінізму. Незворотність розвитку техніки. Сутність техноетики. Диференціація інженерної діяльності. Техніка і природа. Загроза техногенних катастроф. Необхідність зміни технологічного світогляду. Екотехнологія. Екологічні ідеали сучасної техніки і технології. Соціальні чинники сучасної технології. Проблема гуманізації сучасного технологічного світу.

Космічно-природна основа людського буття. Синергетичні і системні уявлення про характер, еволюцію, розвиток людини, суспільства і людства. Людина як чинник розвитку біосфери. Ідея ноосфери (В. Вернадський, С. Ле-Руа, Т.-де Шарден). Глобальні проблеми людства. Імперативи виживання людства: екологічний, моральний. Поняття соціального передбачення і прогнозування майбутнього. Основні науково-теоретичні характеристики соціального прогнозу. Стратегія людства в планетарному масштабі. Завдання переходу від техногенної до антропогенної цивілізації. Глобальне моделювання майбутнього.

5. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин			
	Денна форма 162БТБ_бд_2023			
	усього	у тому числі		
		л	п	с. р.
Тема 1. Філософія як специфічний тип знання	10	2	2	6
Тема 2. Стародавня філософія	8	2	2	4
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	6	2	-	4
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	6	-	2	4
Тема 5. Німецька класична філософія	8	2	2	4
Тема 6. Сучасна світова філософія	4	-	-	4
Тема 7. Українська філософія	8	2	2	4
Тема 8. Онтологія: проблема буття	8	-	2	6
Тема 9. Свідомість	4	-	-	4
Тема 10. Філософія пізнання	6	2	-	4
Тема 11. Логіка та методологія наукового пізнання	4	-	-	4
Тема 12. Філософська антропологія	6	2	-	4
Тема 13. Соціальна філософія	8	2	2	4
Тема 14. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього	4	-	-	4
Усього годин	90	16	14	60

6. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин Денна форма 162БТБ_бд_2023
Тема 1. Філософія як специфічний тип знання	2
Тема 2. Стародавня філософія	2
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	2

Тема 5. Німецька класична філософія	2
Тема 7. Українська філософія	2
Тема 8. Онтологія: проблема буття	2
Тема 13. Соціальна філософія	2
Разом	14

7. Теми самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин Денна форма 162БТБ бд 2023
Тема 1. Філософія як специфічний тип знання	6
Тема 2. Стародавня філософія	4
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	4
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	4
Тема 5. Німецька класична філософія	4
Тема 6. Сучасна світова філософія	4
Тема 7. Українська філософія	4
Тема 8. Онтологія: проблема буття	6
Тема 9. Свідомість	4
Тема 10. Філософія пізнання	4
Тема 11. Логіка та методологія наукового пізнання	4
Тема 12. Філософська антропологія	4
Тема 13. Соціальна філософія	4
Тема 14. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього	4
Разом	60

8. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Назви тем	Форми контролю програмних результатів навчання
ПР 23. Вміти використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань з урахуванням процесів	Тема 1. Філософія як специфічний тип знання	<i>Поточний контроль:</i> опитування, участь у дискусіях; контроль за веденням конспекту; тестування; виконання самостійної роботи (завдання самостійної роботи, реферат,
	Тема 2. Стародавня філософія	
	Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	
	Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	
	Тема 5. Німецька класична філософія	
	Тема 6. Сучасна світова філософія	
	Тема 7. Українська філософія	
	Тема 8. Онтологія: проблема буття	
	Тема 9. Свідомість	
	Тема 10. Філософія пізнання	

соціально-політичної історії України, правових засад та етичних норм.	Тема 11. Логіка та методологія наукового пізнання	мультимедійна презентація). <i>Семестровий контроль:</i> залік.
	Тема 12. Філософська антропологія	
	Тема 13. Соціальна філософія	
	Тема 14. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього	

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним результатом навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль і підсумкова оцінка рівня досягнення результатів навчання.

Формуючи систему оцінювання результатів навчання, науково-педагогічний працівник вказує форми поточного та підсумкового контролю, шкалу та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти. Рекомендованими формами поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

- виконання тестів;
- опитування;
- контрольна робота;
- виконання вправ на практичних заняттях;
- виконання лабораторних робіт;
- виконання завдань самостійної роботи (контрольна робота для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання, реферати, есе, розрахункові та розрахунково-графічні роботи, презентації, глосарій) тощо. Викладач має право розширювати список рекомендованих форм поточного контролю відповідно до особливостей навчальної дисципліни.

Форма семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти згідно з робочим і навчальним планом є: залік.

9. Форма контролю знань успішності здобувачів вищої освіти, шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Шкала та критерії оцінювання опитування, участі у дискусіях (0-4 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	Здобувач вищої освіти ґрунтовно й послідовно викладає вивчений навчальний матеріал з розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей; демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності; обґрунтовує власні думки; ефективно працює з інформацією, застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій, наводить необхідні приклади, аргументує їх; активно співпрацює з колегами, бере участь у дискусіях, диспутах; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.
3	Здобувач вищої освіти ґрунтовно й послідовно викладає вивчений навчальний матеріал, з розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, але припускається незначних помилок, які самостійно виправляє після зауважень викладача; демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності, ефективно працює з інформацією, застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і ситуацій з допомогою викладача, наводить необхідні приклади,

	аргументує їх; співпрацює з колегами, бере участь у дискусіях, диспутах; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови.
2	Здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, але демонструє знання навчального матеріалу не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує власні думки; демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності, з інформацією працює неефективно, пов'язує теоретичний матеріал з практичними вміннями лише з допомогою викладача; співпрацює з колегами та участь у дискусіях, диспутах бере не охоче; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.
1	Здобувач вищої освіти не виявляє знань більшої частини навчального матеріалу, не завжди розуміє фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, допускає суттєві помилки, що можуть спотворювати зміст питань; не демонструє вміння критично мислити у сфері пізнавальної діяльності; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати власні думки, з інформацією працює неефективно, відчуває труднощі під час добору прикладів та поєднання теорії з практичними навичками; співпрацює з колегами неохоче, допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.
0	Відповідь відсутня або здобувач вищої освіти не розуміє фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства, з інформацією працює неефективно, не співпрацює з колегами, не бере участь у дискусіях; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови, очікувані результати навчання не демонструє.

Шкала та критерії оцінювання ведення конспекту (0-2 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Усі питання конспекту розкриті у повному обсязі відповідно до плану з розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, організовує процес навчання й самоосвіти на високому рівні.
1	Конспект неповний, зміст питань, зазначених у плані, занотовані не в повному обсязі, занотовані фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, організовує процес навчання й самоосвіти на середньому рівні.
0	Конспект відсутній, організовує процес навчання й самоосвіти на низькому рівні, очікувані результати навчання відсутні.

Шкала та критерії оцінювання тестування (0-14 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
0-14	Здобувач вищої освіти демонструє знання загальної політичної культури та активності, формуванню національної гідності й патріотизму, соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання економіки й права (14 теоретичних питань; 1 бал – за кожен правильну відповідь).

Шкала та критерії оцінювання реферату (0-7 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
6-7	Виконані всі вимоги до написання і захисту реферату; визначена проблема й обґрунтована її актуальність; зроблений аналіз різних поглядів на проблему

	науковців; сформульовані чіткі завдання дослідження; логічно викладена власна позиція; зміст реферату відповідає темі, що розкрита повністю; сформульовані висновки відповідно до завдань; витриманий обсяг реферату; дотримані вимоги до зовнішнього оформлення; дані правильні відповіді на додаткові питання; демонструє ефективну роботу з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує, в процесі доповіді демонструє високий рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
4-5	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки; не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі; наявні певні неточності у викладенні матеріалу; вимоги щодо оформлення реферату дотримані; демонструє ефективну роботу з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує, але на додаткові питання дані неповні відповіді; здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє середній рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
2-3	Є істотні відступи від вимог до реферування, зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; висновки відсутні; з інформацією працює неефективно, здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє достатній рівень фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності.
0-1	Реферативна робота не відповідає вимогам до написання, здобувач вищої освіти в процесі доповіді демонструє низький рівень розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства, вміння критично мислити у сфері професійної діяльності, робота з інформацією не ефективна, або реферативна робота не виконана.

Шкала та критерії оцінювання мультимедійної презентації (0-7 балів)

Кількість балів	Критерії оцінювання
6-7	У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, є власне ставлення до проблеми. Малюнки, звуки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно із розумінням фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства; здобувач вищої освіти демонструє вміння критично мислити у сфері професійної діяльності; презентація характеризується оригінальністю з дотриманням вимог професійної комунікації.
4-5	Презентація має чіткі цілі, відповідні завдання з теми; представляє собою інформацію з різноманітних джерел, структуровану у формі опорного конспекту, зрозумілу для аудиторії; зроблений акцент на важливих питаннях; здобувач вищої освіти демонструє розуміння фундаментальних принципів буття людини, природи, суспільства; вміння критично мислити у сфері професійної діяльності навички професійної комунікації.
2-3	Презентація сфокусована на темі, але не висвітлює її змісту; наявна певна організаційна структура; можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але незначні, програмні результати навчання демонструє на низькому рівні.
0-1	Презентація не відповідає вимогам або невиконана, очікувані результати навчання відсутні.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти						Разом
	Опитування, участь у дискусіях	Ведення конспекту	Тестування	Завдання самостійної роботи	Реферат	Мультимедійна презентація	
Тема 1. Філософія як специфічний тип знання	4	2		2			8
Тема 2. Стародавня філософія	4	2		2			8
Тема 3. Філософія Середньовіччя та Відродження	-	2		2			4
Тема 4. Філософія Нового часу та Просвітництва	4	-		2			6
Тема 5. Німецька класична філософія	4	2		2			8
Тема 6. Сучасна світова філософія	-	-		2			2
Тема 7. Українська філософія	4	2		2			8
Тема 8. Онтологія: проблема буття	4	-		2			6
Тема 9. Свідомість	-	-		2			2
Тема 10. Філософія пізнання	-	2		2			4
Тема 11. Логіка та методологія наукового пізнання	-	-		2			2
Тема 12. Філософська антропологія	-	2		2			4
Тема 13. Соціальна філософія	4	2	14	2			22
Тема 14. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього	-	-	-	2	7	7	16
Разом	28	16	14	28	14		100

10. Політика навчальної дисципліни

Відвідування лекційних і практичних занять є обов'язковим, запізнення – лише з поважних причин. У разі відсутності здобувача вищої освіти на практичних заняттях з поважної причини (документальне підтвердження) надається право відпрацювати пропущене заняття на наступному практичному занятті у спосіб, визначений викладачем. У разі відсутності без поважних причин – здобувач вищої освіти не одержує бали за практичне заняття і позбавлений права на їхнє відпрацювання.

Усі завдання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів. Списування під час виконання тестових завдань заборонено. Мобільні пристрої дозволено використовувати лише під час онлайн-тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. Зокрема визнання та перезарахування результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті на різноманітних

навчальних платформах (Prometheus, Coursera тощо) за частиною освітнього компонента може здійснюватися до початку або впродовж семестру, в якому опановується освітній компонент, проте не пізніше, ніж за місяць до встановленої дати семестрового контролю. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproporyadok22.pdf>.

Після завершення вивчення навчальної дисципліни кожен здобувач вищої освіти має пройти опитування в особистому кабінеті АСУ ПДАУ.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Баранник М. В. Лекції з філософії : навч. посіб. Київ : Вид-во Ліра-К, 2022. 166 с.
2. Губерський Л. Філософія: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Фоліо, 2018. 621 с.
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія : підручник. 3-тє вид. Київ : Вид-во Право, 2020. 432 с.
4. Нікітін Л. М. Вступ до філософії. Київ : ЦНЛ, 2019. 256 с.
5. Петінова О. Б. Філософія: навч. посіб. Одеса, 2019. 304 с.
6. Філософія : навч. посіб. / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаївська та ін. Київ : КНЕУ, 2019. 368 с.
7. Філософія : навч.-метод. посіб. (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 184 с.
8. Філософія : підручник / В. С. Бліхар, М. М. Цимбалюк, Н. В. Гайворонюк, В. В. Левкулич, Б. Б. Шандра, В. Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
9. Філософія : підручник. / Є. Р. Борінштейн, В. І. Аксьонова, З. М. Атаманюк та ін. [за ред. Є. Р. Борінштейна]. Одеса : Університет Ушинського, 2021. 350 с.

Допоміжні:

1. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія : навч. посіб. для підгот. до заліку та іспиту. Харків : Право, 2021. 136 с.
2. Фюрст Марія, Тринкс Юрген. Філософія. Київ : Дух і літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 544 с.
3. Шейко С. В., Колодій О. С., Ільченко А. М. Глобалізація освіти: чи можливо втримати пам'ять і не втратити майбутнього (філософсько-економічний аспект). *Актуальні питання сучасної економічної науки: колективна монографія* / за ред. В. І. Аранчій, Л. О. Дорогань-Писаренко. Полтава : ПДАА, 2018. С. 58-66.
4. Шейко С. В., Колодій О. С., Кальян С. Є. Ризики в суспільстві (соціально-філософський аспект). Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва: колективна монографія; за ред. О. В. Калашник, Х. З. Махмудов, І. О. Яснолоб. Полтава : ПДАА, 2019. С. 179-186.
5. Шейко С. В., Колодій О. С. Соціально-філософський аналіз категорії «ризик» в умовах формування інформаційного простору. *Філософські обрії : наук.-теорет. журн. Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка*. Вип. 42. Полтава : ПДАА, 2019. С. 50-54.

6. Philosophical and educational foundations of the personality development of the higher school teacher in the 21st century : [monograph] / S. V. Shejko, O. S. Kolodii // *Management of the 21st century: globalization challenges* I. Markina, V. Aranchiy, Y. Safonov [and others]. Prague. Nemoross. r. o. 2018. Czech Republic. 508 p. P. 444-450.

7. Serhii Shejko, Olena Kolodii. Risk's in social life (socio-philosophical analysis). I. Markina, V. Aranchii, Y. Safonov, O. Zhulinska and other. *Management of the 21st century: globalization challenges*. Issue 2 : [collective monograph] / in edition I. Markina. Prague. Nemoros s.r.o. 2019. Czech Republic. P. 399-404.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет:

1. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. URL : <http://www.nbuy.gov.ua>
2. Інститут філософії ім. Г. Сковороди [Електронний ресурс]. URL : <http://www.filosof.com.ua>
3. Найвидатніші філософи світу та України [Електронний ресурс]. URL : <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>
4. <http://pidruchniki.ws/filosofiya/>
5. <https://javalibre.com.ua/java-book/book/2917065>
6. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника [Електронний ресурс]. URL : <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/>
7. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. URL : library.univ.kiev.ua
8. Бібліотека Полтавського державного аграрного університету [Електронний ресурс]. URL : <https://www.pdau.edu.ua/content/biblioteka>